گرفتی ئاو لە عیراق.. بەرەو کوێ؟! عێبدولموتێلیب ڕێفعێت سێرحێت

ئاو بە گرنگترین سەرچاوەی سروشتی دادەنرێت و کلیلی هێنانەدی هەموو پێکهێنەرەکانی ژیانە. ئاو هۆکارێکی ستراتیجی گرنگە، کە ماوەیەکە هەوڵی جددی دراوە بۆ ئەوەی بخرێتە خزمەتی بەرژەوەندی سیاسی وڵاتەکانەوە, وئەو وڵاتەی خاوەنی سەرچاوەی ئاوە، ئەبێتە خاوەن بڕیاری کاریگەر. هەموو ئاماژەکان ئەوەمان پێ ڕادەگەیەنن، کە جیهان بەرەو گرفتی کەمی ئاو هەنگاو دەنێت و زۆربەی وڵاتان هەموو ئامرازەکانیان بەکارخستووە بۆ گلدانەوە (خەزنکردن)ی ئاو، چونکە بەشی تاك لە ئاو بە پێی پێشبینییەکان کەم دەبێتەوە بۆ خوارووی (1000 م3/ساڵ) لە ساڵی (2030)، کە کاریگەری زۆر بەهێزی دەبێت لەسەر ئاسایشی خۆراکی هەموو وڵاتان.

سەرەڕای ئەوەی کە ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکان هۆشدارییان داوە بە وڵاتانی جیهان، بە مەبەستی یەکخستنی ئەرك و تواناکانیان بۆ پەیداکردنی ڕێگەیەکی نوێ و زانستی بە مەبەستی ڕووبەڕووبوونەوەی گرفتی کەمی ئاو و کەمکردنەوەی بە فیڕۆدانی ئاو و دانیشتن لەسەر مێزی گفتوگۆکردن بۆ واژۆکردنی پەیماننامە لەگەڵ وڵاتانی هاوسنوورو هاوبەش لەسەرچاوەکانی ئاو, لە پەنجا ساڵی ئایندەدا پێشبینی وشکبوونی زۆرێك لە ڕووبارەکانی جیهان دەکرێت، لەگەڵ زیادبوونی ڕێژەی دانیشتووانی جیهان بۆ زیاتر لە (8) ملیار کەس, هەموو ئەمانە دەبنە هۆی ئاڵۆزبوونی کێشەی کەمی ئاو لە جیهاندا. بەو هۆیەوە وڵاتانی سەرچاوە (المنبع) پەنایان بردووەتە گۆڕینی ستراتیجییەتی بەڕێوەبردنی سەرچاوەکانی ئاوو هەوڵی جیدیان داوە بۆ دوورکەوتنەوە لە پەیماننامە نێودەوڵەتییەکان (کە تایبەتن بە ڕووبارە نێودەوڵەتییەکان بە مەبەستی دانانی پێوەری سیاسی و ئابووری تازە لە شێوەی پەیوەندییەکانیان لەگەڵ وڵاتانی ڕیژگە - المصب-) و بەم کارەش دەتوانرێ سوودی زۆر بەدەست بهێنن و بۆ مەودایەکی درێژخایەن. هەروەها وڵاتانی سەرچاوە (بۆ نموونە تورکیاو ئێران) ماوەیەکی زۆرە خەریکی پەیڕەوکردنی سیاسەتی تینووکردنن (تعگیش) سەرەڕای هەموو پەیماننامەو پرۆتۆکۆڵ و یاسا نێودەوڵەتییەکان.

عیراق یەکێکە لەو وڵاتانەی کە پێشبینی دەکرێت لە چەند ساڵی داهاتوودا تووشی گرفتی ئاو ببێت، بەهۆی لاوازی بەڕێوەبردنی ئاو لە ناوخۆی وڵات و لاوازی سیاسەتی دەرەوەی عیراق لەگەڵ وڵاتانی دەرەوەو بە تایبەتی وڵاتانی سەرچاوە. لە ئایندەدا، کەمی ئاو کاریگەریی تەواوی لەسەر سەروەری و ئاسایشی نەتەوەیی عیراق دروست دەکات و ئەبێتە هۆی هەنگاونان بەرەو جەنگێکی هەرێمایەتی گەورە.

ڕەهەندە جیۆسیاسییەکانی تایبەت بە گرفت و کێشەی ئاو لە عیراق بەندە بە ڕەهەندی جوگرافییەوە، کە وڵاتانی دراوسێی عیراق (ئێران و تورکیا و سوریا) کۆنترۆڵی سەرچاوەکانی ئاوی عیراقیان کردووە بە ڕێژەی زیاتر لە 60% بە هۆی ئەوەی عیراق وڵاتی ڕێژگەیە. ڕەهەندی سیاسییش لەوەدا خۆی ئەبینێتەوە کە هەموو پەیماننامەو پرۆتۆکۆڵە نێودەوڵەتییەکانی تایبەت بە ڕێکخستنی ڕووبارو دەریاچە نێودەوڵەتییەکان پشتگوێ خراون.
لە دێڕی زەمانەوە عیراق بەکارهێنەری ئاو بووە (سەرچاوەکانی ئاو لە دەرەوەی وڵاتەوە دێنە نێو خاکی عیراقەوە) بۆیە پێویست دەکات عیراق مافی بەشە ئاوی لە ئاستی نێودەوڵەتییەوە دانی پیابنرێت و پێویستە عیراق داوای پاڵپشتی مەعنەوی بکات لە هەموو جیهان بۆ پارێزگاریکردن لە مافی بەشە ئاو کە ناسراوە بە (مافەکانی مێژوو) بە تایبەتی عیراق پێشتر وڵاتێکی کشتوکاڵی بووە.

ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکان بەردەوامن لە داواکارییەکانیان بۆ ناچارکردنی حکومەتەکانی تاران و ئەنقەرە بۆ جێبەجێکردنی بەڵێنەکانیان دەربارەی ڕێزگرتن لە وڵاتانی ڕێژگە. هەروەها ئەو ڕێکخراوانە داوایان لە عیراق کردووە بە داڕشتنی سیاسەتێکی ئاوی گونجاو لە بەکارهێنانی مۆدێلی نوێ بۆ ئاودێری و ڕیگەگرتن لە بەفیڕۆدانی ئاو و چاککردنی تۆڕەکان وپێویستە عیراق هەموو ئامۆژگاریەکانیان پەیڕەو و جێبەجی بکات بەتایبەتی لە دانانی (ئەنجومەنی باڵای سەرچاوەکانی ئاو).